

IRÁNYTŰ INTÉZET

2016. ÁPRILIS

24 órás filibuszter és egyéb obstrukciók

A parlamentáris demokráciákban az ellenzék lehetőségeinek, eszközeinek köre, nyomásgyakorlásának hatékonysága számos tényező függvénye, kezdve a kormánypártok és az ellenzék erőviszonyától, akár az ellenzék megosztottságától, az azon belüli súlyoktól egészen a népszavazási törvény paragrafusaiig, vagy éppen a házszabály engedte keretekig. Az említett jogi háttér alapjaiban határozza meg a pártok cselekvési terét, az adott kereteken belül pedig már csupán a kreativitás szabhat határt az ellenzéki pártok tevékenységének. Az Orbán-kormányok nem csupán a választási rendszer reformjával csúszttatták el a magyar politikai rendszert többségi irányba, hatalomgyakorlásuk direkt módon távolodik a konszenzust megkívánó döntéshozataltól, melynek köszönhetően az ellenzék részvétele, befolyása is rendkívül elenyészővé vált.

A vasárnapi zárva tartás elkaszálásával, vagyis egy esetleges sikeres ellenzéki népszavazás megakadályozásával a kormány az egyik leghatásosabb, ámbar korántsem egyszerűen alkalmazható ellenzéki eszközt nullázta le. A 2008-as három igenes népszavazással eldőlt a 2010-es választás eredménye és az akkor még a demokráciát ünneplők a széljárás változásával mára veszélyes fegyvert látnak a nép közvetlen döntésében. Nem véletlenül szűkült be a népszavazási kezdeményezések lehetőségeinek köre, miközben e terület különböző testületeiben is „átvette a hatalmat” a kormánypárti bizalmasok csapata. Vona Gábor pártelnök az ellenzék lehetőségeinek besűkítésére hivatkozva, kiváltképpen a népszavazás ellehetetlenítését kifogásolva fordult a konzultáció módszeréhez, a Valódi Nemzeti Konzultáció meghirdetésével.

Az ellenzék parlamenten kívüli lehetőségei is végesek, nem is beszélve a jogalkotás folyamatában rendelkezésre álló eszközökről. Az ezerszámra benyújtott törvénymódosítások, egy-egy törvény vitájában való vagy éppen napirend utáni felszólalások jórészt láthatatlanok maradnak a választók

többsége, a politikai eseményeket nem napi szinten követők számára. A hétfői interpellációk mellett csupán egy-egy jól tálalt performansz (legyen szó akár a pulpitus elfoglalásáról, akár egy kifeszített molinóról) hoz időnként üde színfoltot a törvényalkotás politikailag szürke folyamatába.

Éppen ezért szántotta végig a sajtót a Jobbik legutóbbi húzása, a legerősebb ellenzéki párt ugyanis az obstrukció eszközához nyúlt frappáns, kellőképp figyelemfelkeltő módon. A Korrupció ötven árnyalata önmagában is provokatív című akció a jogi kereteken belül maradván, a Hárszabály adta lehetőségek kiaknázására irányult. Az obstrukció hazánkban akár hagyománynak is tekinthető, de legalábbis nem új keletű, Tisza István, valamint a kormányzó Szabadelvű Párt évekig nem volt képes kontrollálni az ellenzék obstrukcióját, melynek 1904-ben egy hárszabályellenes hárszabály-módosítással, az ún. „zsebkendőszavazással” kívántak véget vetni. Tisza István sorait, miszerint *"itt egy marad hátra: vagy sorsára bízni az országot, vagy véget vetni az egész komédiának"* zsebkendője jelzésére az obstrukció letörését célzó javaslat kormánypárti megszavazása követte.

Az a képviselő obstruál, aki a jogi lehetőségek kiaknázásával, nem rendeltetésszerű alkalmazásával akadályozza a Ház munkáját, rendes működését, törvényalkotási feladatának elvégzését, például visszaél felszólalási jogával. Az obstrukció jórészt szándékos politikai eszköz, ám létezik tudattalan formája is, ahogyan megkülönböztethető taktikai és elvi alapú típusa is. Míg a taktikai egy-egy javaslat, döntés elfogadásának elhalasztását, akadályozását célozza, egyszerű napi politikai eszköznek tekinthető, addig előbbi alkalmazásakor az alkotmányos alapok, maga a politikai rendszer kerül megkérdőjeleződésre. Az elvi obstrukció, melyre a Weimari Köztársaságban a nemzetiszocialisták 1930-33 közötti ténykedése, a totalitárius rendszer kikövezésének folyamata szolgált példát, tehát jóval túlmutat az ellenzék napi népszerűségének kérdésén.

A taktikai obstrukció különböző típusaira példákat javarészt a múltban keresgélhetünk, hiszen egy-egy sikeres akció jellemzően magával hozta az obstrukció letörését célzó hárszabály módosításait is, a további esetek elkerülése végett. Az eszköznek számos formája létezik, azok alkalmazásának lehetősége azonban államról államra változó képet mutat, köszönhetően az eltérő jogi háttérnek. Az egyik leglátványosabb eszköz a beszédjoggal való visszaélés, az időkorláttal nem rendelkező államokban az órákig tartó felszólalás, a filibuszter (eredetileg a kisebbségi vélemény kinyilvánítására szolgáló eszköz). Példának okán Strom Thurmond dél-karolinai szenátor több mint 24 órás beszéddel állt elő 1957-ben a Civil Rights Act vitájában. Erre annak ellenére kerülhetett sor, hogy még 1917-ben Woodrow Wilson kezdeményezésére szigorították a felszólalás lehetőségeit, kétharmados döntéssel, ún. klotúrral az Egyesült Államok Szenátusa véget vethetett a vitának. Az időhúzás, a megnyújtott vita, az „agyonbeszélés” az egyik leggyakoribb ellenzéki eszköz, melyre

ugyancsak jó példa a még 1880-as ír önkormányzati törvény vitája, mikor is a név szerinti szavazások, illetve 500 alkalommal történő felszólalások akadályozták a törvény elfogadását. A speciális szavazási módok indítványozása szintén remek eszköz, a név szerinti szavazások mellett az adott törvény egyes paragrafusairól történő külön szavazás, vagy éppen a briteknél jól ismert lobby-szavazás is kitűnő időhúzó módszer. Nagy-Britanniában az említett nagyjából 10-15 percig is elhúzódó voksolásnál a brit képviselők az Aye (igen) és No (nem) folyosókon még a csigatempóval is igyekeztek ráerősíteni az alkalmazott obstrukcióra. Szintén az időigényességre játszik rá a szavazatok egyesével történő megindokolása, melyre Brazília mellett a német Bundestag is szolgáltatott már példákat. Mindemellett a módosító javaslatok számának kiterjesztése is jelentősen fékezheti a törvényalkotási munkát, hasonlóan a javaslat tárgyalása elhalasztásának, berekesztésének, vagy újbóli megvitatásának kezdeményezéséhez. A javaslatok bizottságok közötti passzolgatásával, a különböző felesleges bizottsági meghallgatások kezdeményezésével, vagy éppen az ezerszámnyi napirendi javaslattal is obstruálható a parlamenti munka. Nagy-Britannia és Kanada esetében jellemző eszköznek bizonyult a témérdek petíció ismertetése a Képviselőházban, utóbbi esetében 1987 egy ülésén 19 képviselő 101 petíciót prezentált társainak.

Azokban az államokban, ahol alkalmaznak határozatképességhez szükséges létszámot, ott újabb lehetőség tárul az ellenzék elé, esetenként hiányzással, esetenként úgy, hogy képviselőik bár jelen vannak, a határozatképesség elérését gátolva nem voksolnak. Az obstrukció eszközét nyilvánvaló okokból az ellenzékhez kötjük, ám az nem kizárólagosan az ő kezében válhat politikai taktikai fegyverré. Interpellációknál, kérdéseknél akár az interpellált, kérdezett vagyis még a kormány is obstruálhat, amennyiben mondjuk egy miniszter a kényes kérdések elkerülése végett az első kérdésre adott válaszát nyújtja feleslegesen hosszúra, magyarázza túl, remélve, hogy az interpellációkra meghatározott időkeretet kitöltve további kérdésekre nem kell számítnia.

A lehetőségek tehát államonként, házsabályonként eltérnek, ráadásul egy-egy nagyobb vitát kavaráó akciót követő szigorítással jellemzően egyre inkább szűkülnek is. Esetünkben a Korrupció ötven árnyalata elnevezést viselő obstrukcióra elsődlegesen a házsabály azon paragrafusai adnak lehetőséget, melyek lehetővé teszik a kérdést feltenni kívánó személy számára a személyes válaszadáshoz való ragaszkodást, mely esetben az ülésvezető elnök „a szót ugyanazon képviselőcsoport soron következő, kérdést feltenni kívánó képviselőjének adja meg”. A levezető elnök a szabályok értelmében tehát kénytelen felolvasni a kormánypártok korrupcióra vonatkozó figyelemfelkeltő kérdéseit, majd meghallgatni a válaszadó személyének elfogadására vonatkozó egyes válaszokat, vagyis az elutasítások indoklását. Az ehhez hasonló látványos, a jogi lehetőségeket

kiforgató akciók fehér hollónak számítanak a hazai döntéshozatalban, nem véletlen, hogy a napi politikát figyelemmel követők számára is, pártszimpátiától függetlenül, ugyan csak pillanatnyi, de mégis frissességet hoz ez a fajta politikai akció.

Orbán Viktort pedig megvárják az azonnali kérdések.

E-mail: info@iranyuintezet.hu

Honlap: www.iranyuintezet.hu

Blog: www.iranyuintezet.blog.hu

www.facebook.com/iranyuintezet

Telefon: +36-1-700-0760

Fax: +36-1-700-0770

